

Anonimizētā versija

Tulkojums

C-600/21 - 1

Lieta C-600/21

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Datums, kurā lūgums reģistrēts Tiesā:

2021. gada 28. septembris

Iesniedzējtiesa

Cour de cassation (Francija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2021. gada 16. jūnijs

Prasītājs:

QE

Atbildētāja:

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest

[..]

***COUR DE CASSATION, PREMIÈRE CHAMBRE CIVILE* [KASĀCIJAS TIESA, PIRMĀ CIVILLIETU PALĀTA], 2021. GADA 16. JŪNIJA SPRIEDUMS**

QE, [..] Mezonalfora [*Maisons-Alfort*], pārsūdzēja [..] *cour d'appel de Versailles* (Versaļas Apelācijas tiesa) (16. palāta) 2019. gada 3. oktobra spriedumu lietā starp viņu un sabiedrību *caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest* [Atlantijas Luāras un Centrālrietumu reģionālā *Crédit mutuel* nodaļa],[..] Nante [*Nantes*], atbildētāju kasācijas tiesvedībā.

[..][procesuālie jautājumi]

Fakti un tiesvedība

- 1 Saskaņā ar pārsūdzēto spriedumu (Versaļa, 2019. gada 3. oktobris), kas tika pasludināts, lemjot par atpakaļ nodoto lietu pēc kasācijas sūdzības izskatīšanas (1. Civillietu palāta, 2018. gada 26. septembris [..]), pēc 2006. gada 21. februārī pieņemtā piedāvājuma, kas tika apstiprināts ar 2006. gada 17. maija publisku aktu, *caisse fédérale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et Centre Ouest*, kuras tiesību pārņēmēja ir *caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest* (banka), piešķīra QE (aizņēmējam) nekustamā īpašuma iegādei aizdevumu 209 109 EUR apmērā, kas atmaksājams 20 gadu laikā. Līguma vispārīgajos noteikumos 16-1. pantā bija paredzēts, ka maksājamās summas ir atmaksājamās automātiski un nekavējoties, bez formalitātēm un brīdinājuma gadījumā, ja pamatsummas, procentu vai papildu izdevumu maksājums tiek kavēts vairāk nekā 30 dienas.
- 2 Tā kā nedz 2012. gada 10. decembra maksājuma termiņā paredzētā summa 904,50 EUR apmērā, nedz 2013. gada janvāra maksājuma termiņā paredzētā summa netika samaksāta, banka paziņoja par līguma pirmstermiņa izbeigšanu 2013. gada 29. janvārī, bez iepriekšēja brīdinājuma, un 2015. gada 17. septembrī veica aizņēmēja dzīvesvietas apķīlāšanu un pārdošanu. Apgalvojot, ka apķīlāšanas protokolā ir pieļauti pārkāpumi, 2015. gada 13. oktobrī aizņēmējs cēla prasību izpildes tiesā par procedūras atcelšanu.

Pamatu vērtējums

[..]

- 3 [..][Pirmais pamats, kuram nav nozīmes šajā instancē]

Par otro pamatu

Pamata izklāsts

- 4 Aizņēmējs iebilst pret spriedumu, ar kuru tika noraidītas viņa prasības, lai gan:
“1° līgumos, kas noslēgti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, negodīgi ir tādi noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir radīt ievērojamu nelīdzsvarotību līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam; ja vien pārdevējs vai piegādātājs nepierāda pretējo, par negodīgiem tiek uzskatīti tādi noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir atzīt, ka pārdevējam vai piegādātājam ir tiesības lauzt līgumu bez iepriekšējas paziņošanas saprātīgā termiņā; tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, pēc savas ierosmes ir jānorāda uz tām iesniegto noteikumu negodīgumu, ja to rīcībā ir faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas ļauj tām pieņemt nolēmumu; šajā lietā, konstatējot, ka aizdevuma līguma 16.1. pantā ir paredzēts, ka aizdevējs var pasludināt līguma pirmstermiņa izbeigšanu bez formalitātēm un iepriekšēja brīdinājuma, ja aizņēmējs vairāk nekā 30 dienas ir

kavējies ar aizdevuma atmaksu, nepārbaudot, vai šis noteikums, ar kuru pārdevējam vai piegādājam ir atzītas tiesības lauzt līgumu bez iepriekšējas paziņošanas saprātīgā termiņā, nevar tikt uzskatīts par negodīgu, izņemot, ja banka ir pierādījusi pretējo, *cour d'appel* nav sniegusi juridisko pamatojumu savam lēmumam attiecībā uz iepriekšējo L. 132-1 pantu (šobrīd – jaunais L. 212-1 pants), iepriekšējo R. 132-2 panta 4. punktu (šobrīd – jaunais R. 212-2 panta 4. punkts), R. 632-1 pantu un iepriekšējo Patērētāju kodeksa L. 141-4 pantu, Civilkodeksa 1184. pantu (redakcijā, kas bija spēkā pirms 2016. gada 10. februāra rīkojuma);

2°/ līgumos, kas noslēgti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, negodīgi ir noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir radīt ievērojamu nelīdzsvarotību līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam; šāds negodīgs raksturs ir tādām noteikumiem, kas ļauj aizdevējam lemt par līguma pirmstermiņa izbeigšanu, uzliekot [aizņēmējam] pienākumu nekavējoties atmaksāt aizdoto summu, pamatojoties uz vairāk nekā 30 dienu aizdevuma atmaksas kavējumu, nedodot aizņēmējam iespēju iepriekš paskaidrot šo izbeigšanas iemeslu; tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, pēc savas ierosmes ir jānorāda uz tai iesniegto noteikumu negodīgumu, ja tās rīcībā ir faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas ļauj tai pieņemt nolēmumu; šajā lietā, neizpētot, vai aizdevuma līguma 16.1. pants ir negodīgs, jo ar to aizdevējam bija atļauts gadījumā, ja aizdevuma atmaksa tiek kavēta vairāk nekā 30 dienas, vienpusēji izbeigt līgumu, neparedzot aizņēmējam iespēju sniegt paskaidrojumus par viņam pārņemto pienākumu neizpildi, *cour d'appel* nav sniegusi juridisko pamatojumu tās lēmumam attiecībā uz iepriekšējo L. 132-1 pantu (šobrīd – jaunais L. 212-1 pants), R. 632-1 pantu un iepriekšējo Patērētāju kodeksa L. 141-4 pantu, Civilkodeksa 1184. pantu (redakcijā, kas bija spēkā pirms 2016. gada 10. februāra rīkojuma);

3°/ līgumos, kas noslēgti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, negodīgi ir noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir radīt ievērojamu nelīdzsvarotību līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam; tiesai, kas izskata lietu pēc būtības, pēc savas ierosmes ir jānorāda uz tai iesniegto noteikumu negodīgumu, ja tās rīcībā ir faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas ļauj tai pieņemt nolēmumu; EST ir nospriedusi, ka Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punkts un 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecībā uz valsts tiesas veikto vērtējumu līguma noteikuma par līguma pirmstermiņa izbeigšanu parādnieka saistību neievērošanas noteiktā laikposmā dēļ negodīgumu, šai tiesai tostarp ir jāpārbauda, vai pārdevējam vai piegādātājam dotā iespēja pieprasīt visas aizdevuma summas atmaksu ir atkarīga no tā, ka patērētājs nav izpildījis vienu no saviem pienākumiem, kam ir būtiska nozīme attiecīgajās līgumattiecībās, vai šī iespēja ir paredzēta gadījumos, kad šādai līguma neizpildei ir pietiekami nopietns raksturs, ņemot vērā aizdevuma ilgumu un summu, vai šī iespēja nozīmē atkāpi no vispārīgo tiesību normām attiecīgajā jomā, ja īpašu līgumtiesību normu nav un ja valsts tiesībās ir paredzēti adekvāti un efektīvi līdzekļi, kas ļautu patērētājam, kam tiek piemērots šāds līguma noteikums, novērst šīs aizdevuma atmaksas pieprasīšanas sekas (EST, 2017. gada 26. janvāris, *Banco Primus*, lieta C-421/4);

šajā lietā, neizpētot, vai aizdevuma līguma 16.1. pants nav negodīgs, jo ar to aizdevējam bija atļauts gadījumā, ja aizdevuma maksāšana tiek kavēta vairāk nekā 30 dienas, vienpusēji izbeigt līgumu, kurš noslēgts uz 20 gadiem par summu 209 109 EUR apmērā, pamatojoties uz vienkāršu maksājuma kavējumu, kas pārsniedz 30 dienas, *cour d'appel* nav sniegusi juridisko pamatojumu savam lēmumam attiecībā uz Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) 3. panta 1. punktu un 4. pantu, kā tos interpretējusi EST, iepriekšējo L. 132-1 pantu (šobrīd – jaunais L. 212-1 pants), R. 632-1 pantu un iepriekšējo Patērētāju kodeksa L. 141-4 pantu.”

Tiesas atbilde

Ņemot vērā Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu:

Eiropas Savienības tiesības

5 Saskaņā ar Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punktu līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

6 Šīs direktīvas 4. pantā ir precizēts:

“1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī ar cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā.”

7 Eiropas Savienības Tiesa (EST) ar 2017. gada 26. janvāra spriedumu (*Banco Primus SA, C-421/14*) nosprieda, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts un 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka:

“- starp komersantu un patērētāju noslēgta līguma noteikuma iespējami ļaunprātīgā rakstura vērtējums nozīmē noteikt, vai tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam. Šis vērtējums ir jāveic, ņemot vērā valsts tiesību normas, kas ir piemērojamas, ja nepastāv pušu vienošanās, un tiesiskajā regulējumā paredzētos līdzekļus, kas ir patērētāja rīcībā, lai izbeigtu šāda veida negodīgo noteikumu izmantošanu, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko aplūkots līgums ir noslēgts, kā arī atsaucoties uz visiem apstākļiem tā slēgšanas brīdī; [...]

- runājot par noteikuma par līguma pirmstermiņa izbeigšanu parādnieka saistību neievērošanas noteiktā laikposmā dēļ iespējamo ļaunprātīgo raksturu, šai tiesai tostarp ir jāpārbauda, vai komersantam dotā iespēja pieprasīt visas aizdevuma summas atmaksu ir atkarīga no tā, ka patērētājs nav izpildījis vienu no saviem pienākumiem, kam ir būtiska nozīme attiecīgajās līgumattiecībās, vai šī iespēja ir paredzēta gadījumos, kad šādai līguma neizpildei ir pietiekami nopietns raksturs attiecībā pret aizdevuma ilgumu un summu, vai šī iespēja ietver atkāpi no attiecīgajā jomā piemērojamajām vispārīgo tiesību normām, vai šī iespēja ietver atkāpi no vispārīgo tiesību normām attiecīgajā jomā, ja īpašu līgumtiesību normu nav un ja valsts tiesībās ir paredzēti adekvāti un efektīvi līdzekļi, kas ļautu patērētājam, kam tiek piemērots šāds līguma noteikums, novērst šīs aizdevuma atmaksas pieprasīšanas sekas.”

Valsts tiesības

- 8 Saskaņā ar *code de la consommation* [Patērētāju kodeksa] L. 132-1. pantu, redakcijā, kas izriet no 2001. gada 23. augusta Rīkojuma Nr. 2001-741, kas piemērojama strīdam un attiecas uz šīs direktīvas transponēšanu, līgumos, kas noslēgti starp profesionāliem un neprofesionāliem vai patērētājiem, par negodīgiem tiek uzskatīti noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir radīt ievērojamu nelīdzsvarotību līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos, kaitējot neprofesionālim vai patērētājam.
- 9 *Cour de cassation* pastāvīgi no *code civil* [Civilkodeksa] 1134., 1147. un 1184. panta, redakcijā, kas bija spēkā pirms tās, kura izriet no 2016. gada 10. februāra Rīkojuma Nr. 2016-131, secina – lai arī līgumā par naudas summas aizdevumu var paredzēt, ka aizdevuma ņēmēja, kas nav tirgotājs, saistību neizpilde radīs aizdevuma termiņa izbeigšanos, to nevar apstiprināt bez brīdinājuma vēstules, pēc kuras saistības joprojām netiek izpildītas un kurā ir precizēts parādnieka rīcībā esošs termiņš, lai tās novērstu. Tomēr tā atzīst, ka no brīdināšanas prasības var atkāpties ar skaidru un nepārprotamu līguma noteikumu (1. Civillietu palāta, 2004. gada 3. februāris, [..]; 1. Civillietu palāta, 2015. gada 3. jūnijs [..]; 1. Civillietu palāta, 2017. gada 22. jūnijs, [..]), ja patērētājs tādējādi tiek informēts par viņa pienākumu neizpildes sekām.

Līguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums

- 10 Pamata daļu pārbaude nozīmē, ka ir jānosaka, vai direktīvas 3. panta 1. punkts un 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem līgumos, kas noslēgti ar patērētājiem, netiek pieļauts līgumisks atbrīvojums no brīdinājuma, pat ja tas ir skaidri un nepārprotami paredzēts līgumā, un vai strīdīgais noteikums, ciktāl tā sekas ir tādas, ka līgums pirms termiņa tiek izbeigts automātiski gadījumā, kad pamatsummas, procentu vai papildu izdevumu samaksa tiek nokavēta par vairāk nekā 30 dienām, ir jāuzskata par negodīgu, it īpaši ņemot vērā kritērijus, kurus EST ir izstrādājusi 2017. gada 26. janvāra spriedumā lietā *Banco Primus* (C-421/14). Ievērojamas nelīdzsvarotības pamatojumam var apgalvot, ka šāds noteikums ļauj aizdevējam lauzt līgumu bez iepriekšējas paziņošanas saprātīgā

termiņā un nedod aizņēmējam iespēju sniegt paskaidrojumus par viņam pārņemto pienākumu neizpildi. Negodīga rakstura neesamības pamatojumam var apgalvot – lai šāds noteikums būtu spēkā, tas ir skaidri un nepārprotami jāredz, lai aizņēmējs būtu pilnībā informēts par saviem pienākumiem. Var piebilst, ka aizņēmējam vienmēr ir iespēja vērsties tiesā, lai apstrīdētu noteikuma piemērošanu un noteikto sankciju par negodīgu aizdevēja rīcību.

- 11 Ņemot vērā pirmo kritēriju, kas izvirzīts iepriekš minētajā EST 2017. gada 26. janvāra spriedumā, lai valsts tiesa novērtētu noteikuma par kredīta pirmstermiņa atmaksu iespējamo negodīgumu parādnieka saistību neizpildes ierobežotā laikposmā dēļ, varētu tikt atzīts, ka ikmēneša maksājumu neveikšana patērētāja paredzētajā termiņā nozīmē to, ka patērētājs nav izpildījis būtiskas saistības, jo tas ir uzņēmies veikt paredzētos ikmēneša maksājumus un šīs saistības ir noteikušas tās, kuras ir uzņēmies aizdevējs.
- 12 Otrais kritērijs, saskaņā ar kuru tiek izvērtēts tas, vai vairāk nekā 30 dienas kavējot pamatsummas, procentu vai papildu izdevumu samaksu, kā tas ir paredzēts aplūkotajā noteikumā, ir pietiekami nopietns neizpilde aizdevuma ilguma un summas kontekstā, drīzāk ir apšaubāms. Ņemot vērā kredītu ilguma pagarināšanu un procentu likmju samazināšanos, nesamaksātā summa var būt salīdzinoši neliela attiecībā pret aizdevuma ilgumu un summu brīdī, kad tiek pasludināta līguma pirmstermiņa izbeigšana, kā rezultātā saistību neizpildes pietiekami nopietno raksturu varētu relativizēt un varētu ņemt vērā līgumtiesisko attiecību kopējo līdzsvaru. Tomēr šāda argumentācija, kas nozīmētu, ka tiesa katrā atsevišķā gadījumā nosaka, sākot no kādas summas iepretim aizdevuma ilgumam un summai un sākot no kura termiņa neizpilde ir pietiekami būtiska, lai pamatotu tūlītēju aizdevuma atmaksu, varētu tikt uzskatīta par tādu, kas rada nevienlīdzību starp patērētājiem.
- 13 Tādējādi rodas jautājums – vai vairāk nekā 30 dienas nokavējot vienu vienīgu pamatsummas, procentu vai papildu izdevumu maksājumu, kā tas ir paredzēts aplūkotajā noteikumā, nozīmē pietiekami būtiski neizpildīt līgumsaistības aizdevuma ilguma un aizdevuma summas kontekstā.
- 14 Piemērojot trešo kritēriju, ir jānosaka, vai ar noteikumu tiek izdarīta atkāpe no šajā jomā piemērojamām vispārējo tiesību normām, ja nav īpašu līguma noteikumu. Saskaņā ar vispārējām tiesībām pirms izbeigt līgumu pirms termiņa ir jānosūta iepriekšējs brīdinājums, vienlaikus atzīstot, ka puses no tā atkāpjas un prasot ievērot saprātīgu paziņošanas termiņu. Tā kā attiecīgajā noteikumā paziņošanas termiņš ir minēts 30 dienas, var rasties šaubas, vai šo termiņu var uzskatīt par pietiekamu, lai aizņēmējs sazinātos ar kreditoru, sniegtu paskaidrojumus par apgalvoto pienākumu neizpildi un rastu risinājumu, lai samaksātu vienu vai vairākus neveiktos maksājumus. Tomēr aplūkotajā līgumā turklāt ir paredzēta iespēja aizņēmējam lūgt grozīt maksājuma termiņus, kas tam attiecīgā gadījumā ļautu novērst nesamaksāšanas risku.

- 15 Tik un tā ir svarīgi noskaidrot, vai trīsdesmit dienu paziņošanas termiņš var tikt uzskatīts par tādu, kas rada ievērojamu nelīdzsvarotību par sliktu patērētājam.
- 16 Visbeidzot, EST 2017. gada 26. janvāra spriedumā nav precizēts, vai četri kritēriji, kas ir noteikti, lai valsts tiesa novērtētu noteikuma par līguma pirmstermiņa izbeigšanu iespējamo negodīgumu parādnieka saistību neizpildes ierobežotā laikposmā dēļ, ir kumulatīvi vai alternatīvi. Šis jautājums ir būtisks [izvirzītā] pamata risinājumā, kā arī vajadzīgs, lai valsts tiesai izskaidrotu izmantojamo metodoloģiju strīdīgā noteikuma negodīguma novērtēšanai.
- 17 Rodas arī jautājums, vai kumulatīvu kritēriju gadījumā noteikuma negodīgumu tomēr nevar izslēgt, ņemot vērā viena vai otra kritērija relatīvo nozīmi.
- 18 Jautājumi, kas uzdoti saistībā ar pamatu, no kura ir atkarīgs kasācijas sūdzības iznākums un kuriem ir nepieciešama vienveidīga šajā lietā piemērojamo Savienības tiesību aktu interpretācija, ir iemesls, lai vērstos Eiropas Savienības Tiesā.
- 19 Līdz ar to lēmuma pieņemšanu par kasācijas sūdzību ir jāatliek, kamēr Tiesa pieņems lēmumu par šiem jautājumiem.

AR ŠĀDU PAMATOJUMU *Cour*:

[..];

UZDOD Eiropas Savienības Tiesai šādus jautājumus:

1°/ Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punkts un 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir ar patērētājiem noslēgtos līgumos ietverts līgumisks atbrīvojums no brīdinājuma, pat ja tas ir skaidri un nepārprotami paredzēts līgumā?

2°/ Vai Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 26. janvāra spriedums lietā *Banco Primus* (C-421/14) ir jāinterpretē tādējādi, ka par pietiekami nopietnu saistību neizpildi var uzskatīt vairāk nekā 30 dienas kavētu vienu vienīgu pamatsummas, procentu vai papildu izdevumu maksājumu, to salīdzinot ar aizdevuma ilgumu un summu un kopējo līgumisko attiecību līdzsvaru?

3°/ Vai Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) 3. panta 1. punkts un 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem ir pretrunā noteikums, kurā ir paredzēts, ka līguma pirmstermiņa izbeigšanu var pasludināt vairāk par 30 dienām kavēta maksājuma gadījumā, ja valsts tiesībās, kurās ir noteikts pienākums nosūtīt brīdinājumu par līguma pirmstermiņa izbeigšanu, pusēm ir atļauts no tā atkāpties, pieprasot, lai tiktu ievērots saprātīgs paziņošanas termiņš?

4°/ Vai Eiropas Savienības Tiesas 2017. gada 26. janvāra spriedumā lietā *Banco Primus* (C-421/14) noteiktie četri kritēriji, – lai valsts tiesa novērtētu, vai

noteikums par līguma pirmstermiņa izbeigšanu parādnieka saistību neizpildes dēļ noteiktā laikposmā, iespējams, ir negodīgs, – ir kumulatīvi vai alternatīvi?

5°/ Ja šie kritēriji ir kumulatīvi, vai noteikuma negodīgumu tomēr var izslēgt kāda kritērija relatīvās nozīmes dēļ?

APTUR tiesvedību līdz Eiropas Savienības Tiesas nolēmuma pieņemšanai;

[..] [Spriedumam pievienotie kasācijas pamati]

DARBBA VERSIJA